

मराठी ग्रंथ

ल चमत्कार,

सं. की. १२.

व

साधारण उपयुक्त नियम.

भाग १

डेवीड हार्डम, डी. सी. एम. यानीं तयार केला

तो

मुंबईमध्ये "इंडस्ट्रियल" छा० छा०

भावृती १

(सर्व प्रकारचा हक्क मालकानें आपणाकडे ठेविला आहे.)

आक्टोबर संन १८७० इ०

रा. रा. विष्णु पर्शराम शास्त्री पंडति
यांस

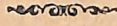
ग्रंथ कर्त्यानें परम प्रीतिनें, आदरानें

व

कृतज्ञतापूर्वक है लहानसें पुस्तक

नजर केलें आहे.

प्रस्तावना.

अद्याप मराठी भाषेचा पूर्ण उत्कर्ष न झाल्याकारणाने इतर भाषांत जसे अनेक विषयांवर उपयुक्त ग्रंथ आहेत, त्याप्रमाणे विचारांच्या मराठी भाषेत नाहीत. तिणेकरून ती अगदीं विशो- भित झाली आहे. परंतु हाली नवीन विद्वानांनीं तिला सुशोभित करण्याचें मनावर घेतल्यापासून बरेच नवीन ग्रंथ प्रसिद्धीस आले.

श्रृष्टीतील चमत्कार या विषयावर इंग्रजींत बरेच ग्रंथ आहेत व ते उपयुक्त व मनोरंजक असे मला वाटल्यावरून त्यांतून जनांच्या पसंती करितां हें लहानसें पुस्तक तयार केलें आहे.

त्रासदायक भाग गाळून यांत मनवेधक चटके मात्र घेतले आहेत. लोकांस पसंत पडल्यास पुढील भागाचें भाषांतर पुढें प्रसिद्ध करीन.

शेवटीं वागणुकीबद्दल कांहीं नियम सांगितले आहेत; ते अधिक घेणार होतो पण “स्त्री शिक्षण” नावाचा ग्रंथ लवकरच प्रसिद्धीस येईल त्यांत वाचकांस सांपडतील. व्याकरण संबंधी हा ग्रंथ न सल्या कारणाने अशुध्द राहिलीं आहेत त्यांचें शुद्धपित्र दिलें नाहीं.

सर्वत्रांस इतकीच विनंती आहे कीं दोषांची क्षमा करून ग्रंथ गोड करून घ्यावा.

डेवीड हार्डम.

प्रार्थना.

साखी.

- “ जगदोद्वारा विश्वव्यापका, करुणासिंधु दयाळा ॥
“ चराचरीं तूं व्यापक असतां, काय उणें तव बाळा ॥ १ ॥
“ तुझीं कृत्यें, अगाणित असती, मंद मती नमी नेणें ॥
“ यास्तव देवा हा भव सिंधु, उतरुनि त्वां मज नेणें ॥ २ ॥

आर्या.

- “ हा ग्रंथ रूप पेला बोधांभृत भरुनि अर्पिला बाळां ॥
“ आणिक जन मन रंजक लक्षणुनी, देतो, मि वृद्ध आवाळा ॥ १ ॥
“ हा ग्रंथा, माझारी निघतिल दोषहि, असंख्य कीं कोटी ॥
“ तरि बुध जन, हो तुझीं, घालुनि, ठेवा, समग्र, तें पोटीं ॥ २ ॥

श्रृष्टींतील चमत्कार.

विक्षण घड्याळ.

१—गेल्या ख्रिस्ती शतकांत हाज नावाच्या एका यंत्रकाराने एक घड्याळ तयार केले. त्यांत तऱ्हेचे चमत्कार होत असत. ते चमत्कार त्यांतील सिध्याचा, कुत्र्याचा व मेंढपाळाचा पूतळा मिळून करीत असत. घड्याळ वाजल्याबरोबर मेंढपाळ आपल्या बादावर साहा राग वाजवी व कुत्रा त्याकडे येऊन जितके वाजले असतील तेवढे वेळां भुंके. ते घड्याळ स्पेनच्या राज्याला दाखविले. तेव्हां यंत्रकाराची कुशलता पाहून त्याला अत्यानंद झाला. घड्याळ करणाराच्या सुचनेवरून राज्याने मेंढपाळाच्या टोपलींतून एक फळ उचलतांच तो घड्याळांतील कुतरा इतका मोठ्याने ओरडला कीं त्या खोलींतील राज्याचा कुत्राही ओरडूं लागला. आणखी असेही झणतात कीं, त्या घड्याळांतील शिध्याला किती तास वाजले झणून विचारल्यावरून त्यानें तेथें असलेल्या सर्व जनांस समजावें झणून फ्रेंच भाषेत सांगितले.

सतरावर्षांतच वृद्ध होऊन मरण.

२.—सन १७९४नांत विलायतेत एक मनुष्य सतरा वर्षे दोन महिन्यांतच वृद्ध होऊन मेल्या त्याचे वजन १० रत्तलांपेक्षां कधींच नास्त नव्हते. त्याच्या आईबापांला दुसरी सहा मुले होती; पैकीं

पांच इतर मनुष्यांप्रमाणे होती. पण एक कनीष्ट वहीण मात्र सांगीतलेल्या पुरुषासारखी सत्राव्यावर्षीच ह्यातारी झाली. यावरून परमेश्वराची कर्णी अगाध आहे.

विलक्षण मुल.

३.—ल्युवेक मध्ये एक मुल होतें, त्याची अल्पवयांतच स्मरण शक्ती आश्चर्य करण्याजोगी होती. दहाव्या महिन्यांतच तें स्पष्ट वेळू लागलें. बाराव्या महिन्यांत वाचू लीहू लागलें, व चवदाव्या महिन्यांत वरेंच ग्रंथांचे पाठांतर केलें. दोन वर्षांतच एखाद्या इतीहास कर्त्यासारखी त्याला इतीहासाची माहिती झाली. मोठमोठाल्या विद्वानांच्यानेही त्याची बरोबरी करवत नसे, असें हें विलक्षण मुल चवथ्या वर्षांतच मरण पावलें. जर कांहीं वर्षे आणखी जगलें असतें तर कांहीं तरी अती विलक्षण कृती करतें यांत संदेह नाही. पण मरणानें सर्व आटोपलें.

अती लठ

४.—बीलायतेंत एक गोरा होता, त्याचें वजन ९९९ रत्तल होतें. त्याला महिन्यांतून दोन खुर्च्या घ्याव्या लागत; कारण त्याच्या अती बजनानें त्या तुटत.

केंसांची वाढ.

५.—मुळापासून केंस काढून, किंचित त्याचें मुख सुईनें मोठें करून त्यांत टोंक नीट बसविलें तर केंस वाढतो; व नियमीत वेळीं ह्यातारा ह्मणजे पांढरा होतो.

मोठा सर्प.

६.—सन १८१९सांत मुंबई नजीक समुद्र किनाऱ्यावर एका

तेव्हां कुत्र्यानें तीं वस्त्रें घेऊन मोठ्या त्वरेनें पळून आपल्या धन्या-
बबळ नेऊन दिलीं. यावरून जनावरेही, नीट वागवीलीं व शिकवी-
लीं असतां, मनुष्यांस देखील शहाणपणामध्ये मागे टाकतात.

चिनी लोकांचें जेवण.

९.—आपणांपेक्षां व येथील दुसऱ्या जातीपेक्षां यालोकांचें जेवण
अगदीं निराळेंच असतें. ते आपल्या हातानें किंवा चमच्यानें जेवत
हीत, तर दोन लहान लहान काठ्यानीं जेवतात, व तें जेवण व
मद्य वगैरे अती उष्ण असतें किंचित थंड झालें कीं सर्व निरोपयोगी
होतें. जेवण संपलें असें दर्शवीण्याचें असलें हणजे दोन हातांतील
काठ्या कपाळापर्यंत उचलून मग खालीं समअंतरानें ठेवतात.
आतां हे पाहून आपणांस हांसें येईल व आश्चर्यही. वाटेल, पण ज्या
चाली आपणांत आहेत त्यापाहून तसेच त्यांस वाटतें. ते हणतात
तुम्हीं आपल्या हातांनीं कसे जेवता? नखांचें विष तोंडांत जात नसेल?
ते लोक नखांत विशेष विष आहे असें मानतात. व स्वतः तर
किडे, वेडूक इत्यादी प्राणी भक्षण करतात.

वाशांगटन.

१०.—प्रसिद्ध ग्रहस्थ वाशांगटन यांचा शेवट गेल्याशतकाच्या
शेवटल्या वर्षीं, शेवटल्या महिन्याच्या शेवटल्या आठवड्यांत, शेवटल्या
दिवशीं, व शेवटल्या तासीं; हणजे संन १८९९ मध्ये डिसेंबर महि-
न्याच्या ३१ व्या तारखेस रात्रौ बारा वाजतां झाला.

सुंदरत्वाचे विलक्षण प्रकार.

११.—जपान येथील स्त्रीया आपल्या दातांस मुलामा देतात,
इंडजि मधल्या स्त्रीया दातांला तांबडा रंग देतात. व गुजराथेंतील

श. ल. १८२

पांच इतर

तपांचें शरीर पडलें होतें. त्याचें वजन फारच झालें असतें. वाऱ्याच्या जोरानें तें समुद्रांत बरेंच दूर वर गेलें व त्याठिकाणीं कुजण्यास त्यास नऊ महिनें लागले.

लांब जिव्हेची स्त्री

७.-विलायतेंत एक स्त्री एका नेत्रानें आंधळी होती तिची जिव्हा इतकी लांब होती किं, तिनें ती आपले नेत्र चाटुं शकत असे. अशी मोठी जीभ मुखांत न राहूंशकल्याकारणानें तिचें मुख नेहमी उघडें असे. मार्गानें जाणारे येणारे तिची ही स्थिती पाहून भिक्षा देत, व काहीं पैसे मिळतांच ती दारुच्या दुकानीं धावे. नंतर वैशुद्ध होऊन मार्गी पडे. आपल्या देशांतही असले दुर्गुणी भिक्षुक आहेत. अशांस भिक्षा न देणे हें बरें.

एका कुत्र्याचें शहाणपण.

८.-एका गृहस्थाचा एक कुत्रा होता. तो धनी ज्या ज्या वस्तु सांगे त्या त्या आणी. त्या गृहस्थानें आपल्या स्नेहाला कुत्र्याचें शहाणपण दाखविण्यास एक रूपया एका दगडाच्या मार्गे कुत्र्यासमक्ष टाकला; व सुमारे एक कोशावर पुढें चालत गेल्यानंतर तो रूपया आण असें त्यास खुणांनीं दर्शवतांच कुत्रा धांवत गेला. व दगडामागील रूपया हातीं घेईना लपून तेथें ओरडत बसला. नंतर संध्याकाळच्या प्रहरीं कोणी दोघे ग्रहस्थ त्या मार्गानें जात होते. कुत्रा कां ओरडत आहे हें पाहाण्यास त्यांतून एकजण खालीं उतरला; व तो दगडामागील रूपया उचलून चालता झाला. कुत्रा युकाच्यानें त्यांमार्गे जाऊन ज्याठिकाणीं ते उतरले तेथेंच जवळ बसला. मग रात्री जेव्हां आपलीं वस्त्रें काढून ते निजावयास गेले

आप्या काळसर दंत सुंदर मानतात. ग्रीनलंड मध्ये स्त्रीया आपल्या मुखाला निळा व पिवळा रंग देत असत. चिनी स्त्रीया पुष्कळ त्रास भोगून करवतील तितके आपले पाय लहान करतात. याप्रमाणे निरनिराळ्या देशांत तरतऱ्हेच्या सुंदरत्वाच्या खुणा आहेत.

चिनी लोकांच्या बायकांचे लहान पाय.

१२.—चिनी लोकांच्या बायकांचे पाय मुळापासून तसे नसतात. तर त्या मुद्दाम त्यांस लहानपणापासून तसा घाट देतात. लहान पाय करण्याची चाल केव्हांपासून निघाली याबद्दल अनेक मते आहेत. त्यांपैकी साधारण व सर्वमान्य मते पुढे लिहिल्याप्रमाणे आहेत.— आपल्या बायकोला आपण संगतें असल्याशीवाय कोठें जातां येऊं नये ह्मणून एका राजानें तिचे पाय लोखंडी जोड्यांत घातले. दुसरें— तानकी नांवाची एक राणी जन्मापासून लहान पायांची होती तिनें राज्यापासून असा जाहीरनामा फिरविला कीं, तिच्या पायांच्या एवढे सर्वांनीं आपल्या मुलींचे पाय करावे. कारण ते सुंदर आहेत. लहान पाय करण्याच्या योगें मुलांस अती दुःख होतें. पण सुंदरत्वाकरितां स्त्रीया प्राण वेदनाही सोसतात. असे लहान पाय न केलें तर चालणार नाहीका? असें त्यांस विचारलें तर ते चिनी लोक ह्मणतात कीं “नाहीं तर आमच्या मुलीला चांगला नवरा मिळणार नाही” तेव्हां चांगला नवरा मिळण्याचें जें साधन पायांचें लघुत्व तें प्राप्त होण्यास वेदना सोसाव्या लागल्या तरीं चींता नाही. हे वाचून आमच्या जनांस हांसें आल्यावांचून रहावेवेल काय ?

दोधे कृपण.

१३.—सन १७७८ मध्ये दोधे गृहस्थ एका खेड्यांत मरण पाव-

ले ते त्या खेड्यांत भिक्षा मागून आपला चरीतार्थ चालवीत असत. व त्यांचीं वस्त्रें नुसर्तीं मळकट गोणपाटाचीं होती. शेवटीं ते वृद्ध-पणामुळे एक तासाच्या अंतरानें एकाच दिवशीं मेले तेव्हां त्यांच्या जवळ एकंदर १९०००००० रुपये निघाले. यावरून संपत्ती ज्या जवळ आहे त्यांस सुख प्राप्त होतें असें झणतात तें सर्वथा खोटें आहे. कारण वरील ग्रहस्थांजवळ पंधरालक्ष रुपये असूनही त्यांच्या उपयोगी मुळींच नव्हते. तर जो जवळ असलेल्या द्रव्याचा विचारानें खर्च करतो त्यास मात्र खरें सुख प्राप्त होतें.

मलेल्यांत प्राण.

१४. सन १९७१ मध्ये एकासरदाराची बायको पटकीपासून मरण पावली. तिला एका मौल्यवान आंगठीसह पुरली होती असें पाहून थडगे खणनाराच्या मनांत ती आंगठी घेण्याचें आलें; झणून पुन्हां त्यानें थडगे उकरलें, ती ती जिवंत झाली नंतर ती पुष्कळ वर्षे जिवंत राहून तिला तिन मुलें झालीं.

विलक्षण शोक.

१९.—आयोधेचा राजा आसुफउल डाववला ज्या वेळेस गादीवर बसला त्या वेळेस त्याच्या खजिन्यांत पुष्कळ द्रव्य होतें. या नवात्राल्या बाग बगीचे, राजवाडे, हात्ती, घोडे, आरसे, बंदुकी वगैरे वस्तुंची अती आवड असे. दर वर्षीं तो निदान इंग्रजी सामानाकरितां २००००००० रुपये खर्ची. आंधरांच्या वर त्याचे मोठाले बाग होते, व विस राजमहाल होते; वाराशें हत्ती व तिन हजार उमदे घोडे होते; व मोठाले सात हजार आरसे व घड्याळें होती. पैकीं काहीं घड्याळें फारच उत्तम असून सर्व हिऱ्यांनीं जडलेलीं होती व प्रत्येक

त्यासाठी त्यातील पुतळे उत्तम राजा वाजवीत असत. त्यांपैकी दोन घड्याळं इतकी उत्तम होती की, त्यांची त्यास ३००००० रुपये किंमत पडली, त्याच्या असल्या उत्तम वस्तुंच्या संग्रहामध्ये सुक्ष्म दर्शक यंत्र व इतर सर्व जातींचीं यंत्रे होती. पण कोणत्या वस्तुंत काय विशेष गुण आहे हे त्याम न समजल्या कारणाने तो मुले ज्याप्रमाणे खेळ खेळतात त्याप्रमाणे पुष्कळ वेळ त्यांस पाहाण्यांत घालवी. “कोंवड्यास माणीक” तसें हे होय. त्याच्याजवळ एकदग आठ कोट रुपयांचे किमतीचे जवाहीर होते.

जोड्यांचा मान.

१६—चिनीलोकांत जोड्यांस विलक्षण मान देतात कीं तसला प्रकार बहुशांकोठे आढळण्यांत येणे कठीण. जेव्हां एखादा न्यायाधीश एका शहरांतून दुसऱ्या शहरां रहाण्यास जातो तेव्हां सर्व लोक त्याच्या घरापासून तो शहराच्या वेशीपर्यंत त्यास पोहोचवीतात. मग मोठ्या सन्मानाने त्याचे जोडे काढून दरबारीं ठेवीतात. नंतर दुसरे त्याचे मित्र स्नेहभाव दर्शविण्यास नवा जोडा त्याच्या पायी घालून सुमारे पांच मिनतांनी काढतात. व तो जोडा फारच संभाळून ठेवतात.

धर्माचे फळ.

१७—थोड्या वर्षांमागे मुरफोल्ड मध्ये एक गरिब भिकारी होता. तो मागीं भिक्षा मागत असे; पैकीं एक सावकार त्यास दरदिवस तीन पैसे देत असे. पण तो भिक्षुक बाकीवरच चरीतार्थ चालऊन ते तीन पैसे सांभाळून ठेवी. याप्रमाणे पुष्कळ दिवस चालले. एके दिवशीं नित्याप्रमाणे तो तीन पैसे मागावयास गेला तेव्हां ते त्यास मिळाले नाहींत. व धन्यांची उदास मुद्रा पाहून त्यानें सर्व चौकशी

करून त्यास ९००० रुपये उसने दिले. तेणेंकरून त्या सावकास काम झालें, मग त्यानें लवकरच ते त्या भिक्षुकास परत दिले.

चिनी लोकांची गुन्हेगारास शिक्षा करण्याची तन्हा.

१८.— येथें अमलदार बहूशां भुमीवर उघडें निजवून बांबूच्या छड्या मारण्याचा हुकूम करतात, कारण ते लोक बांबूच्या छड्यांस फार भितात. पण त्या पैक्षां एक लांकडाचा खोडा केलेला असतो, जो तर फारच विलक्षण असतो. त्यांत गुन्हेगारास ते घालतात, व त्या खोड्याचा आकार बराच रुंद असल्या कारणानें, त्याला हातांनीं खातांयेत नाहीं. त्या बंदिवानाला प्रातःकाळीं तुरुंगांतून काढून, ज्या मार्गानें मनुष्यें विशेष जात येत असतील, त्या मार्गीं एखाद्या झाडाशीं सांखळीनें खोड्यासह बांधून ठेवतात. सारादिवस जाणारे येणारे त्याची थटा करतात.

कागद.

१९.—सन १६९० पर्यंत इंग्लंडांत कागद करण्याचा कारखाना नव्हता, तेव्हां फ्रान्समधून विलायतेत कागद येत. पण आतां जिकड तिकडे कागदाचे कारखाने होऊन सुमारे १०००००० रुपये जे तेथून फ्रान्सांत जात होते, ते देशांतच राहून हजारों लोकांचा चरी-तार्थ चालूझाला. जर आभच्या हिंदुस्थानातील जनांच्या मनांत असले विचार येतील तर, ज्या वस्तुंकरितां विलायतेस हजारों रुपये जात आहेत ते राहून देश संपन्न होईल व जनांस उद्योग मिळेल.

खोड्या कारणावरून महत्वाचा परिणाम.

२०.—कित्येकवेळेस क्षुलक कारणावरून मनुष्याच्या मनीं जो ग्रह उत्पन्न होतो, त्याच्या योगें मोठ मोठालीं महत्वाचीं कृत्यें होतात, हे,

उदाहरणावरून समजेल. एखाद्या वस्तुची अवशक्ता जनांस असून तिची विपुलता नसली ह्मणजे त्यावस्तुची किंमत चढून तिचा व्यापार करणारांस नफा होतो, त्याप्रमाणें जरी आतां वायबल (ख्रिस्ती लोकांचें शास्त्र) अती स्वस्त झालें आहे, तरी पुर्वीं त्याला फारच किंमत पडत असे. या ग्रंथाचा व्यापार करणारांपैकी एक थामस ग्री नांवाचा गृहस्थ कोळसेवाव्याचा मुलगा सुमारे दोन हजार रुपयांच्या भांडवलानीशीं व्यापार करीत होता, व तो स्वतःचा चरीतार्थ ही काटकसरिनें चालवीत असल्याकारणानें बराच त्याणें द्रव्याची संग्रह केला. मग एका स्त्रिशीं लग्न करण्याचें त्यानें ठरविलें. व लग्नाचा दिवसही नेमला. लग्नासाठीं घरदार निट नेटकें दिसावें ह्मणून दोघां गोंड्यांस “एथपर्यंत तूटफूट निटकळून सफेती लावा” असें ह्मणून तो बाहेर गेला, इतक्यांत ज्या स्त्रिये बराबर त्याचें लग्न व्हावयाचें होतें ती तेथें आली; व दुसऱ्या एका भिंतीला खाडा होता तो निटकरण्यास तिनें सांगितलें. पण ती बाजु निटकरण्याची परवानगी नाहीं असें गवंड्यांनीं सांगितलें. “पण मी सांगितलें असें तुझीं सांगितल्यावर ते रागावणार नाहींत” असें तिनें ह्मटल्यावरून त्यांनीं तो निट केला. पण जेव्हां हे बुवा घरीं आले, तेव्हां आपली अवज्ञा झाली असे पाहून अती क्रोधास चढले. व व्यर्थ आठ च्यार आणे ज्या स्त्रिनें खर्चले तिजशीं विवाह करुंच नये असा त्यांनीं निश्चय केला. मग दवाखाने बांधण्यांत, शाळा व पुस्तकालये स्थापन करण्यांत, त्यानें लाखों रुपये खर्चले, व आपली किती चिर्काल जर्गी गाजविली.

मोत्यांवरील रोमनलोकांची प्रिती.

२१.—इटाली देशांत रोमन लोक विख्यात होते. हे लोक लढाऊ असल्याकारणाने त्यांचे प्राप्रत्य पुष्कळच वाढले होते. त्यांस मोत्यांची आवड इतकी असे कीं, ज्याप्रमाणे आपले येथील जन सुवर्णालंकारादी लेतात त्याप्रमाणे, व किंबहुना विशेष ते मोत्ये लेत असत. उत्तम वस्त्रे लढलीं लणजे त्यांला मोत्ये जडलेलीं असत. व गरीबांपासून तो मोत्यां पर्यंत सर्व सामर्थ्यानुसार मोत्येच वापरीत. क्लीओपेटराचा प्रख्यात मोत्यांचा कानांतील लोलक १६०००००० रूपयांपेक्षां आधीक किमतीचा होता. व शूर ज्युलियस सिझराने ब्रुटसच्या आईला जें मोती वक्षीस दिलें होतें, त्याची किमत त्यानें ४८००००० रूपये दिली होती. याप्रमाणे सर्वांसच मोत्यांची वांछा असल्याकारणाने स्वच्छ, मोठे व सुंदर अशा मोत्यांची फारच किमत येत असे.

चिनीलोकांची भाषा.

२२.—मराठी, संस्कृत, पारशी, आरबी, सींदी इत्यादी भाषांपेक्षांही ही भाषा अगदींच निराळी असल्याकारणाने, शिक्षकाला सुमारें दहा मुलांपेक्षां येथल्यासारखी अधिक मुले शिकवितां येत नाहींत. प्रत्येक शब्द सहाप्रकारें लढला जातो, व त्याचे निरनिराळे अर्थ होतात. पाहिल्या अक्षरावर जोर दिला तर अर्थ एक होऊन, एका तऱ्हेनें लेखन केला जातो. दुसऱ्या अक्षरावर जोर दिला तर दुसरा निराळाच अर्थ निष्पन्न होतो; व दुसऱ्या तऱ्हेनें लेखन केला जातो. लणजे अर्थ शब्दांवर अवलंबून आहे असे नाही; तर त्यांच्या उच्चारवर आहे. असे असल्या कारणाने अगदीं थोडे जन ती भाषा अवगत करून घेण्याचा प्रयत्न करतात.

सर्व पृथ्वींतील मोठा पुतळा.

२३.—आरोनावेटांत एका ख्रीस्ती भक्ताचा पुतळा आहे, त्यासारखा मोठा कोठेंच नाही. हा धातुचा पुतळाच वहातर फुटी उंच आहे. बैठक वगैरे मिळून सर्व १०३ फुटी आहे. त्याच्या डोक्यावर पंधरा वीस मनुष्ये खुर्च्या ठेऊन वसू शकतील इतके भव्य आहे. याला हजारों रूपये खर्च झाले असतील.

माकडांचें च्यातुर्य.

२४.—जरी माकडे कित्येक वेळ आपले नुकसान करतात, तरी त्यांमध्ये शहाणपण नाही असें समजू नये. एके दिवसीं कांहीं लोक शिकारीस गेले होते, तेव्हां त्या मंडळींतील एका गोऱ्यानें सर्वांच्या इच्छे विरुद्ध एका माकडास मारलें. ते व इतर शिकार घेऊन मंडळी घरीं परत आली. नंतर कांहीं वेळाने हजारों माकडांनीं त्यांच्या, घरासभोंवता वेढा घातला. तेव्हां भिऊन सर्व घर सोडून पळाले. द्वार उघडें पाहून त्यांपैकी एक (बहुदां त्यांचा सरदार असावा) आंत शिरून सर्व शिकार इतर तर सामान टाकून त्या मेलेल्या माकडाला कवटाळून घेऊन त्यासह सर्व निघून गेले. मग सर्वांनीं खांच खणून त्यास गाडलें केवढी तरी पशु बुद्धीही!

मांजराच्या डोळ्यांवरून किती वाजले हें समजतें.

२५.—मांजराच्या नेत्रांवरून किती वाजले हें समजण्याची युक्ती चिनी लोकांची आहे. ते त्यांच्या नेत्रांवरून तत्क्षणीं अमुक वाजले असें सांगतात. व आपणांपैकींही सर्व सांगू शकतील. पहा भर दोन प्रहरांनीं त्यांच्या नेत्रांतील विवळ अती वारीक ह्मणजे केसासारखी रेखा मात्र उरते

मग जसजसी संध्याकाळ होत जाते तसतसी ती वाढते. हा ^{गवका} फारच उपयोगाची आहे व कदाचित गड्याळ नसले तरी किती वाजले हे त्यांच्या नेत्रांवरून सांगतां येते.

कुंभकर्णी झोंप.

२६.—सन १७३८ सांत विलायतेंत एक येलीझावेथ आस्टन नावाची स्त्री होती. तिला ३५ साव्या वर्षापासून झोंपेने येव्हडे गाढले कीं, चारचार दिवस पर्यंत सतत जागृत होत नसे. तिला जागें करण्यास्तव आग्नी शरीरावर ठेवला, अथवा सुया टोंचल्या तरी ती हालनचलन करीत नसे. हा एक प्रकारचा रोगच होय.

नीट पाहिल्याशिवाय पाणी पयाल्यापासून परीणाम.

२७.—स्वीडन येथें एक स्त्री त्रृशाक्रांत होऊन तळ्यांतील पाणी पुरें-लक्ष न पुरवीता प्याली. थोड्या दिवसांनी तिच्या पोटांत कांहीं खालवर हालनचलन करीत आहे असा तिला भास झाला. पण काय असावे हे समजेना ; झणून वैद्याजवळ गेली. वैद्याने तिचें उदर नीट पाहून तिला उलटीचा जुलाब दिला. तीं तीन बेडुक व दोन लहान पानपाळी तिच्या मुखांतून पडल्या. मग तिला कांहीं बरे वाटले. नंतर चारमहिन्यांनी पुन्हा तिला तसेच झाल्यावरून पुर्वीप्रमाणें करतांच ५ जिवंत बेडक्या ओकली. याप्रमाणे सात वर्षांत त्यांची संख्या एकंदर ८० झाली. या व्याधीनेच ती ब्राई लवकरच यमसदनीं गेली. तरी सर्वांनी पाणी पिण्या-पुर्वी फारच सावधगिरी ठेवावी. कोणत्यावेळेस असला प्रकार घडून येईल याचा नेम नाही, झणून गाळल्याशिवाय पाणी पिऊंच नये यासारखें सूत्र नाही.

कानांवरून परिक्षा.

२८.—आरीस्टाटलच्या मत्ताप्रमाणे मोठे कान दुर्बळपणां दर्शवितात व अती लहान वेडेपणाची खुण आहे. चपटे कानाचा मनुष्य अनाडी असतो, पण चांगले कान हटले हणजे फार मोठे व फार लहानही नसावे. ज्याचे कान चौकोनी असतात तो दैवशाली. असले चौकोनी कान आगष्टस बादशाहाचे होते.

ज्याचा फांस त्याच्या गळ्यांत.

२९.—इंग्लंडांत काहींवर्षांमागे कोणी एका ग्रहस्थाने एक मेंढा चोरला, व त्याला नेण्याकरितां त्याचे मागले पाय एका ठिकाणीं बांधले. व डोक्यावर घेऊन किताल उतरत असतां मेंढ्याने सुटण्यास प्रयत्न केल्यामुळे दोराने बांधलेले दोन पाय गळ्यांत आले. व एका बाजूने मेंढा व दुसऱ्या तो याप्रमाणे झाल्याकारणाने तो लटकत राहिला. गळ्यास मेंढ्याच्या वजनाने फांस घट्ट वसूण बुवांनीं लवकरच स्वर्गाचा मार्ग धरिला. वाईटाचा वाईटच परिणाम.

विलक्षण सर्प बुद्धी.

३०.—ज्या वेळेस हिंदुस्थानांत इंग्रज लोक नवीनच आले होते तेव्हां एका गोऱ्याजवळ मद्रासेत एक सर्प होता. त्यावर त्याच्या धन्याची फार ममता होती. नंतर जेव्हां फ्रेंच लोकांनीं मद्रास घेतली, तेव्हां त्यांनीं तो सर्प पांडीचरीत नेला. पण तो संधी पाहून मद्रास पांडीचरीहून शंभर मैलांवर असतांही परत आपल्या पहिल्या धन्याच्या येथे गेला.

अती विलक्षण प्रजन्य.

३१.—आपल्या हिंदुस्थानाच्या कोणत्याही भागापेक्षां विलायतेंत वि.

शेष थंडी असते. तेथे प्रजन्य नेहमी पडतो पण १८०८-
ज्यानेवारी महिन्यांत प्रजन्य इतका थिजला कीं लुप्त्या वंदहोईनास्या
झाल्या पक्ष्यांच्या पंखांवर उदक थिजून ते उडण्यास असमर्थ होऊन
भूमिवर पतन पावले. असली थंडी आपल्या लोकांनीं स्वप्नीही
पाहिली नसेल.

अन्तर.

३२.—कदाचित कोणाला वाटेल की आतांच लोक चांगली अत्तरे
करण्यास शिकले ; तर हें सर्व खोटे आहे. कारण आलनवीक
येथील वस्तुसंग्रहाच्या ठिकाणीं सुमारे तीन हजार वर्षां पूर्वीचें अत्तर
आहे. तें आजून ही इतके उत्तम आहे कीं, हालीच्या काळांत
कचितच तसें होईल.

नवरा मीळविन्या करिता विलक्षण प्रयत्न.

३३.—सुमारे पन्नास वर्षां पूर्वी वीलायतेतील वायका केंस चांगले दिसावे
झणून, दूसरे केंस आपल्या केसावरावर बांधित ; व तेणें करून चांगल्या
केंसांची किंमत ही फार होई, हें व स्त्रिया आपला निश्चय पूर्ण करण्यास
काय न करतील याचा नेम नाही या दोन गोष्टी पृढील उधाहाराणावरून
सजतील.

कोणी एका स्त्रीला वरण्याचें एका पुरुषानें नाकारलें. कारण तो
झणाला कीं तिच्या अवळ ९०० रूपये असल्याशिवाय मी तिजशीं लग्न
करणार नाही. त्या स्त्रिये पार्शी ती रक्कम नसल्याकारणानें ती निरुपाय
झाली. पण पुढें एका दूसऱ्या स्त्रीला तिनें आपले केंस ३० रूपये
आंसाप्रमाणें ६०० रूपयांनीं विकले. व त्या पुरुषाशीं लग्न केलें.

आवरांची भाषा.

आपणांस एकमेकांचे विचार समजावे ह्मणून प्रभुवरानें वाचा दिली आहे. तिच्या योगें आपण स्वतःचे विचार प्रदर्शित करूं शकतो. पण जनावरें ज्यांस आपणांप्रमाणें वाचा नाही त्यांस ही आपले विचार आपल्या जातीच्यांस समजविण्याची शक्ती दिली आहे हें पुढील उदाहरणावरून समजेल. एक गृहस्थ कोठें बाहेर गांवीं जात होता, तेव्हां त्यानें आपला कुत्रा एका गृहस्थाच्या येथें ठेवला. त्याच गृहस्थाचा दुसरा कुत्रा होता, त्याचें व या कुत्र्याचें भांडण होऊन ठेवलेल्या लहान कुत्र्याला त्यानें बरेंच जखमी केलें. नंतर तो हाळूहळू चालून सुमारें चार कौशांवर त्याच्या धन्याचें घर होतें तेथें जाऊन बरा होऊन पुष्कळ महिन्यांनीं त्याच्या ओळखीचा दुसरा मोठा कुत्रा होता तो घेऊन आला. व आपला सुड उगविला.

स्त्रियांचें धैर्य

प्रसिद्ध राजा आकबर याचा पुत्र ज्याहांगीर (ह्मणजे पृथ्वी जिकणारा) याची प्रिती नुरजाहान (ह्मणजे पृथ्वीचा उजेड) नावाच्या सुंदरीवर फार बसली होती. आकबरानें तें नापसंत केलें. पण त्याच्या मर्णानंतर ज्याहांगीरनें त्या सुंदरीला वरले. ही सुंदरत्वांत त्याप्रमाणेंच गुणांतही निपून होती. इच्यासारख्या शूर स्त्रिया विराळाच. गुलाबाच्या फुलांचें अत्तर काढण्याची युक्ती इनेच काढली. एकासमयीं राजा व सरदार मंडळी शिकारीस गेली होती, तेव्हां ही ही त्यांवावर होती. तिनें चार उग्र व्याघ्र हात्तीवरून भाल्यानें मारले कीं ज्यापुढें जाण्यास एकाही सर-

दाराचें धैर्य झालें नाहीं. पण ही अस्तव गुण संपन्न असतांही तिला अती महत्वाकांक्षी असल्याने तिचा परिणाम फार वाईट झाला.

पाण्यावर तरतें शहर.

या पृथ्वीत कायकाय चमत्कार आहेत याचा नेम नाहीं. व त्यांविषयी आपणा मानवांस क्वचितच माहिती आहे. सायामची राजधानी ब्यानकाक हें शहर सतत पाण्यांत तरतें आहे. ज्या नदींत हें शहर आहे तिजकडे अवलोकन केलें असतां जसी कांहीं निरनिराळ्या तऱ्हेचीं ती जहाजेच आहेत. आसें वाटतें तीं घरे बांबुच्या साठ्यांवर तरतात. त्यांची संख्या सर्व मिळून सत्तर हजार आहे. समोरच्या बाजूस निट नेटकीं व तरतऱ्हेच्या रंगविलेल्या घरांत दुकानें आहेत. त्यांच्यामार्गे ओळीनें मोठें उत्तम देवालय आहे. तें त्या शहराचा कोणी बलाढ्य राजा होऊन गेला, त्याच्या स्मरणार्थ बांधलें आहे. त्यामार्गेच सायमी लोकांचा राजा रहातो होर्डीतून घरांत जातां फार सांभाळलें पाहिजे; नाहींतर शोकामुळे आपण तत्क्षणीनर्दीत पडूं. रात्रंदिवस पाण्यांत रहाण्याचें असल्या कारणानें अल्प वयापासूनच त्यांचीं मुलें पोहोंण्यास शिकतात. व तेणेकरून प्रौढ होत तों उत्तम पोहोंणार होतात. शेकडो होड्या व जहाजे भडून व बाजूनें जातात येतात तेणेकरून नेहमी घरे उपडीं होतात. पण सर्वास चांगलें पाहोतूँ येतें असें समजून आजुबाजूस कोणी बुडत असल्यास कोणीही त्यास मदत करीत नाहीं.

बीलक्षण वसाहात यांत संदेह नाहीं.

माल ओमार.

बादशाहानें बांधलेले देऊळ.

पुर्वी संपन्न, चतुर व बलाढ्य असा इस्रायल लोकांचा राजा सालमन ल्हणून होऊन गेला. त्याने त्या लोकांकरितां अती उत्तम मसिद बांधली होती. पुढे जेव्हां येरूशालेम टायटसनने घेतली योवळी त्या मसिदीचा समुळ नाश झाला. नंतर ओमार बादशाहानें येरूशालेम घेतली तेव्हां त्या उत्तम ठिकाणीं मुसलमान लोकांकरितां त्यानें अतिउत्तम अशी मसिद बांधली. इच्यार्भातींस रुपेरी व सोनेरी मुलामादिला आहे. तिजवरील कवलें हिच्यांप्रमाणें चमकतात. या सारखें शोभायमान प्रार्थनेचें मंदीर क्वचित आढळेल असें ल्हणतात.

इंग्रजलोकांची आंगऱ्यांची घालण्याची तऱ्हा व त्याचा अर्थ.

ज्याचा लग्न करण्याचा हेतु आहे तो पहिल्या ल्हणजे डाव्या हाताच्या आंगऱ्यांत आंगठी घालतो. सोयरीक पाहिलेली असल्यास दुसऱ्यांत ; लग्न झालें असल्यास तिसऱ्यांत, व लग्न केव्हांच करण्याचा हेतु नसला तर चौथ्यांतोटांत आंगठी घालतो.

वागणुकीबद्दल नियम.

साधारणपणे आपण कसे वागवें हें जाणणें अती महत्वाच आहे. तशांत अल्प वयस्क जनांस सभ्य रितीभाती माहित नसल्या कारणानें पुष्कळ त्यांस अढवण पडते. ल्हणून कांहीं तुचना पुढें लिहीतो. त्या जरी पुर्णतानाहींत व त्यांच्या योगें जरी वर लिहिलेल्या हेतु सर्वस्वी साध्य होणार नाहीं, तरी कांहीं अंशी तरी पुढील भाग उपयुक्त होईल या हेतुनें लिहिला आहे.

दुसऱ्याच्या कामी अपणच वाचू नको. वेळां असे आपल्या आढळण्यांत येते कीं चारचौघे मिळाले क कोणी एखादा तेथे नसेल त्याबद्दल बोलू लागतात. "तो असे करतो" "उद्यां एक मोठा घोडा घेणार आहे" या प्रमाणें त्यांचा कांहीं संबंध नसतांही व्यर्थ जसा गुन्हेगार हजर नसतां त्याचा खटला चालवावा, त्याप्रमाणें बडबड करण्यांत वेळ घालवितात हे अगदीं वाईट आहे. पहा हें खचित आहे कीं जो गृहस्थ तुमच्या समागमे दुसऱ्याच्या कुटाळ्या करतो, तो तुमच्या पश्चात तुमच्या करण्यास मागे पुढें पहाणार नाही.

खोटे बोलू नको—सत्यापरतें सुख नाही. जो खोटे बोलून दुसऱ्यास फसऊं पहातो तो स्वतः फसतो. जो स्वतः लबाडाहे त्यास, जसे हिरवा चष्मा लावणारास सर्व कांहीं हिरवेच दिसतें, तसे त्यास सर्व जग खोटे व आपणाप्रमाणेंच दिसतें. मग कोणाच्याही बोलण्यावर त्याचा भरसा न बसल्या कारणानें सर्व कामीं रघोटाळा होतो.

कोणाच्याही करितां आपलें बोलणें फिरऊं नको—एक वेळ जें बोललों तें केव्हांच नाकारूं नये. कारण तेणें करून कदाचित ज्यासाठीं खोटे बोलतों त्याच्या प्रीतीतला होईन असे तुलांस वाटेल, पण तुमचें वजन कमी होईल, व जन हलकट समजतील.

संभाषण— मंडळीस रूपे असे संभाषण करावें, नाहीतर हलकट विचारानीं व शब्दांनीं कोणी ही आपणांस चांगलें हाणणार नाही; इतकेंच नाही तर पुढें चांगल्या मंडळींत आपणांस कोणी उभेही करणार नाही.